له ژێر چاوەدێریی بەڕێز

نێچیرڤان بارزانی

سەرۆکی حکوومەتی هەرێمی کوردستان و

بە سەرپەرشتیی وەزارەتی ڕۆشنبیری

فیستیڤاڵی شاعیری گەورەی کورد

مەحوی

لە شاری هەولێری پایەتەختی هەرێمی کورستان

لە ڕۆژانی ٢٨-٣٠ ئاب ٢٠٠١دا سازدرا

بەحەق هەر حەق، بەناحەق ناحەقم وتووە لە ڕۆژی بووم
وەکو مەنصور ئەگەر بیشمکوژن، ناکەم لە حەق لادەم

مەحوی

وتەی بەڕێز نێچیرڤان بارزانی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان
لە ڕۆژی دەست پێکردنی فیستیڤاڵی مەحوی لە هەولێر
ڕۆژی ٢٨ ئاب ٢٠٠١

بەناوی خوا

بەڕێزان نووسەران و ڕووناکبیران و مامۆستایانی کورد

بەڕێزان میوانانی کە لە دوورەوە تەشریفیان هێناوە زۆر بەخێر بێن.

سلاوتان لێ بێ و بەخێرهاتنتان دەکەم، بۆ ئامادەبوونتان لەم فیستیڤالە ڕۆشنبیرییەدا کە یادی کەڵە شاعیرێکی ناسراوی کوردە. ئەو شاعیرەی کە یەکێکە لە لوتکە دیار و ناودارەکانی شیعری کلاسیکی کوردی و، ئەویش (مەحوی)یە.

مایەی خۆشحاڵییەکی گەورەیە بۆمان، ئەمڕۆ شارەکانی کوردستان بەتایبەتی هەولێری پایەتەخت ئەم جۆرە چالاکییە ڕۆشنبیرییانە بەخۆوە دەگرن و لە ئامێزیان دەگرن. نووسەر و مامۆستا و شارەزایانی کورد لە دوور و نزیکەوە، لە دەرەوە و ناوەوەی کوردستانەوە هاتوون و بەشداری لەم چالاکییەدا دەکەن، ئەمڕۆ وا خەونی گەورەی خانی و نالی و حاجی قادر و مەحوی دێتە دی و، زمان و ئەدەب و هونەری کوردی لەسەر خاکی ولاتی خۆیاندا ڕێزیان لێ دەگیرێ و بە ئازادی گەشەیان پێ دەدرێ.

لەم دەرفەتە بچووکەدا، حەز دەکەم وتەیەکی کورت ئاڕاستەی ڕووناکبیر و پسپۆر و شارەزایانی کوردستان بکەم: ئەو ئەرکەی ئەمڕۆ لە ئەستۆی ئێوەدایە ئەرکێکی یەکجار گەورەیە و لە ئەرکی سەرشانی ئێمە کەمتر نییە، دۆزی کورد تەنیا دۆزێکی سیاسی نییە کە ئەرکی سەرشانی حزب و سەرکردە سیاسییەکان بێت. بەڵکو دۆزێکی کولتووری و زمانەوانی و ڕووناکبیریشە. ئەوەی ئەمڕۆ لە بواری ڕۆشنبیری و هونەرییەوە لە کوردستان ڕوودەدات، ئیسپاتی دەکات کە میللەتی ئێمە خاوەنی فەرهەنگ و ئەدەبیات و زمانی سەربەخۆی خۆیەتی و هیچی لە گەلانی تر کەمتر نییە.

بەشێک لە ململانەی کورد و نەیارانی، بریتییە لە ململانەی فەرهەنگی و ڕۆشنبیری. ئەگەربێتو ئێمە پەرە بە باری کولتووری و فەرهەنگیمان بدەین ئەوا دەتوانین زیاتر و زووتر لە ڕیزی گەلان نزیک ببینەوە. دەبێ لە بیرمان بێ کە دایەلۆگی کولتووری یەکێکە لە کەناڵەکانی ناساندنی کورد بەمیللەتانی دوور و نزیک. ئێمە زۆر پێویستیمان بەپێشخستنی ئەم بوارە هەیە

و ئەمەش ئەرکێکە لە ئەستۆی ئێوەی بەڕێزدایە.

ئێمە دەتوانین لەناو گەلانی دراوسێدا شانازی بەزۆر ڕەمزی کولتووریمان بکەین کە یەکێک لەم ڕەمزانە (مەحوی)یە. وەک چۆن شانازی بەڕەمزەکانی تری وەک: فەقێ تەیران و بابەتاهیر و مەلای جزیری و ئەحمەدی خانی و نالی و حاجی و ئەسیری و گۆران و پیرەمێردیش دەکەین. مەحوی، شاعیر و متەصەوف و عارفی سەردەمی خۆی بووە، بە چەکی بیر و قەڵەم بەرەو ڕووی زۆرداران و چەوسێنەران بووەتەوە. ئەمەش لەسەرتاپای دیوانی مەحویدا هەستی پێ دەکرێ.

زۆر جێگەی شانازییە کە شیعر و ئەدەبیاتی کوردی لە هەموو سەردەمێکدا لە سەنگەری مەزڵووم و بەشخوراواندا بووە. زانایانی کورد بەرەوڕووی زاڵم و داگیرکەران بوونەتەوە و ڕیزی گەلی خۆیان بەرنەداوە. ئەمە یەکێکە لە ڕووە گەشەکانی میللەتی ئێمە و شانازی پێ دەکەین.

نەوەی ئەمڕۆی کوردستان، زۆری پێویست بەناسینی مێژوو و ئەدەبیات و شارەزابوون لە داب و نەریت و ڕابردووی خۆیەتی. پێویستە لە کوردستاندا نەوەیەکی وشیار بەبیری نەتەوەیی و ڕۆشنبیریی نەتەوەیی پێ بگەینین. ئەم ئەرکە تەنیا بەداوودەزگاکانی حکوومەت هەڵناسووڕێ و، دەبێ لەم بارەیەوە ڕووناکبیر و زانایانی کورد هاوکارییەکی تەواو بکەن. پێویستە هەنگاوەکانمان فراوانتر و خێراتر بێ و کۆڕ و کۆنگرە و فیستیڤاڵەکان زیاتر و فراوانتربن.

ئێمە وەکو حکوومەتی هەرێمی کوردستان، پشتیوانیمان بۆ بزووتنەوەی ڕۆشنبیری و بەستنی ئەم جۆرە یادانە و هەر جموجۆڵێکی هونەری، پشتیوانییەکی بێ سنوورە. دەبێ لە سایەی ئازادیی دەسەڵاتی حکوومەتی هەرێمی کوردستاندا هەموو خەونەکانی ڕووناکبیرانی کورد بێنەدی.

دووبارە بەخێرهاتنی هەموو لایەکتان دەکەم. بەتایبەتیش ئەوانەی ئەرکیان کێشاوە و لە شوێنی دوورەوە هاتوون. هیوادارم فیستیڤاڵەکەتان سەرکەوتووبێ. زۆر سوپاس.

مەلا محەمەدی مەلا عوسمانی باڵخی

مەحوی

١٨٣٠-١٩٠٦

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی ڕاپەڕین، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

دیارم دەیری عیشقە

دیارم دەیری عــیـشــقــە، جێ بەســووتن بێ لەوێ دەگــرم
کـە من مـشـتێ چڵ و چێـوم، بەچی بم، کـەڵکی کێ دەگرم
نەگــەییــە دامــەنی دەســتی دوعــا، جـا دەبمە خـاکی ڕێی
طەریقــەی گـۆشـەگـیـری بەردەدەم، ئەمــجـارە ڕێ دەگـرم
کــە دادی یەئسی خــۆمم بردە لا، ئەم عــارفــە توند بوو
وتی ئاخـر سـبــەینێ جــەژنە، خــوێنی تۆ لە پێ دەگــرم
لە ڕووسـووریی عـیـبـادەت لام و ڕووزەردی خەجاڵەت مـام
بە ناوی ســێــوی ناوم باغـــەوان و، من بەهێ دەگـــرم
لەسـەرخـۆ چوونە، شـەیدا بوونە، قــوڕ پێـوانە، ســووتانە
هەتا مـردن، مــەحـەببـەت ئیـشی زۆرە، ڕێزی لێ دەگـرم
چ شـــۆخــە ئاگــرم تێ بەردەدات و پێم دەڵێ: یا شــێخ!
بە خـاشـاکی دەوت شوعلە، عـەصـامـە دەسـتی پێ دەگـرم
کــە ســینەی ڕێشــمی بەو تێــغی نازە ئەنجن ئەنجن کــرد
وتـی: پەژمــــــوردەیە ئەم لالـەزارە، ئاوی تێ دەگـــــــرم
لە پاداشـتی قـسـەی سـەردا هەمـە ئاهـ و هەناسـەی گـەرم
کــەسێ شـێــتــانە بەردم تێگرێ، من بەرقی تێ دەگــرم
شـوکـر هوشـیــارە «مـەحـوی» ، تێـدەگـا دنیـا خـەراباتە
کــە بەدمــەسـتێ بکا ئەهلی، خــراپەی بۆچی لێ دەگـرم!

مەحوی

ناوی کتێب: مەحوی - بەشێک لە بابەتەکانی فیستیڤاڵی مەحوی - هەولێر ۲۸-۳۰ ئاب ۲۰۰۱
دانانی: ژمارەیەک لێکۆڵەوە و نووسەران
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ۸۸
دەرهێنانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەبیب
بەرگ: شکار عەفان نەقشبەندی
نووسینی سەر بەرگ: خۆشنووس محەممەد زادە
پیت لێدان و سەرپەرشتی: ئەمیر داوود
هەڵەگری: ئەمیر داوود + شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمان مەحمود
چاپی یەکەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ۲۰۰۱
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (۳۸۵)ی ساڵی ۲۰۰۱ی دراوەتێ

مەحوی

بەشێک لە بابەتەکانی فیستیڤاڵی مەحوی

هەولێر ٢٨-٣٠ ئاب ٢٠٠١

بەسەرچووم

بەپیر ئەو ماهەوە چووم و بەسەر چووم
پەری بوو، ئەو نەبوو، شەو بوو، بەسەرچووم
تەڵێ نێرگسم و باغی حیرەتم پێ...
بەفەڕ هات و وەکو گوڵ زوو بەسەرچووم
گلەی پێشم لەسەر سەر هەم بووە بار
کە دیی من دولبەرم بەرەم هات و بەسەرچووم
دەزانم بادیەی عیشقە خەطەرناک
کەچی هەر چووم، ئەگەر مام و ئەگەر چووم
لە حینی نەزعی ڕۆحا، ڕۆحی عاشق
وتی: ئۆخەی لە میحنەتخانە دەرچووم
بە ئۆغرکردنی، من بوومە قەقنەس
کە ئەو چوو بۆ سەفەر، من بۆ سەقەر چووم
وتی: قەت وا مەیە، من واوە هەر دێم
نەهات ئەو وا قەت و، من واوە هەر چووم
شوکور موورم بووە پامالی میرێ
بەبێ نامی ژیام و نامەوەر چووم
غەمی قاتلمە «مەحوی»! مونفەعیل ما
لە حەشرا کفنی خوێناوی بەبەر چووم

مەحوی

ئەم دەستپێشخەرییە پیرۆزە پێویستە بەرز ڕابگیرێت

دکتۆر عەبدوڵڵا ئاگرین

دیمەنی ڕووداوە تراژیدیاییەکانی کوردستانی خاپوور و کاولکراوی بەر لە ڕاپەرینی جەماوەریی بەهاری ئاداری ١٩٩١ و چەوساندنەوەی کورد و دەربەدەرکردنی لەسەر ماڵ و زێدی خۆی و تەنانەت بەمەبەستی «تەرحیل و تەبعیس و تەعریب» سامناکترین شێوازی فەوتاندنی میللەتێک بەکارهێنرا و، کوشندەترین ئامێر و چەکی کۆکوژیی قەدەغەکراوی سەردەمی بەرامبەر بەکارهێنرا، ئا ئەو حاڵە؛ وای لە خەڵکانی ورە تەپیو و ڕووخاو کرد؛ بڵێن: تازە کورد چۆکی داداوە و ناتوانێت، خۆی لەبەردەم چەرخی کەچ ڕەفتار ڕاپسکێنێ و دەستی لێ بشۆن!.. کەچی ڕاستی و واقیعی ئایندە پێچەوانەی سەلماند و نەتەوەی کورد بەر لە ڕاپەرین بەگشتی و دوای ڕاپەرین بەتایبەتی؟ لە سای هۆشیاری و بیرفراوانی و توانای کەم وێنەی دڵسۆزانیەوە؟ توانی خۆی لەبەردەم تەوژمی پەلاماری لەناوبردن و ڕەشەبای مەرگدا بگرێت و لە ناوەوە و دەرەوەی کوردستاندا پێشکەوتنی ئەوتۆ بەخۆیەوە ببینێ؛ مایەی دڵخۆشی بێ.

ڕاستە تازەترین شۆڕشی زانستی سەردەم؛ شۆڕشی ئاڵ و گۆڕی زانیاری و داهێنانی ئەو بەرهەمە نوێ و زانستانەن؛ کەم کەس بەعەقڵیدا ئەهات وەک سەتەلایەت و فاکس و تەلەفۆنی جیهانی و ئەنتەرنێت و کۆمپیوتەر.

بەڵام بەکارهێنانی ئەو ئامێرە داهێنراوانە پێویستییان بەزەمینە خۆشکردن و توانا و عەقڵی کراوەی مرۆڤ هەیە، دەنا بەتەنیا لە ژوورێکدا دابنرێن هیچ ڕۆڵێک نابینن و کەڵکیان لێ وەرناگیرێت و ئامێرێکی ساردوسڕ دەرئەچن.. توانا و عەقڵی بەکارهێنان و جۆری کەڵک وەرگرتن مەرجێکی سەرەکییە، بۆ سەرخستنی ئەو ئامێرە نوێیە داهێنراوانە لە هەمان کاتیشدا، ئەو دیاردە بەنیشانەی بەردەوامی شۆڕشە زانستییەکە ئەگەێنێت.

وەزارەتی رۆشنبیری حکوومەتی هەرێمی کوردستان بڕیاری دا ڕۆژی سێ شەممە ٢٠٠١/٨/٢٨ فیستیڤاڵێک بۆ مەحویی شاعیر لە شاری هەولێر ساز بکات... ڕۆژی ٢٠٠١/٨/٢١ واتە هەفتەیەک بەر لە سازدانی فیستیڤاڵەکە، سەردانی دەزگای ئاراسی خۆشەویست و برای دڵسۆزمان کاکە «بەدران ئەحمەد»م کرد... لە جۆر و چۆنیەتیی سازدانی فیستیڤاڵەکە و کۆسپ و تەگەرەی بەردەم چاپکردنی بابەتەکان وەک «ملزمە» نەک کتێب دواین، چونکە دەرفەت لەبەردەمدا نەماوە و تەنیا هەفتەیەکە... کاکە بەدران بە ڕوویەکی گەش و ورەیەکی بەرز و بڕوا بەخۆکردنەوە، پێشوازیی لەسەرخستنی فیستیڤاڵەکە کرد و گفتی چاپکردنی تێکڕای بابەتەکانی فیستیڤاڵەکەی لە کتێبێکی سەربەخۆدا دا... ئەمەش

دەستپێشخەرییەکی نوێی سەردەمانەیە لە بوار و دنیای چاپ و چاپەمەنیدا بەتایبەت بەنسبەت بارودۆخی ئێستەی کورد و هەژاری و دوورەدەستی لە مەڵبەندی زانستە پێشکەوتووەکانی دنیا.

بەڕاستی ئەم دیاردە کەم وێنەیە، سەلماندی رۆڵەی کوردیش هۆشیار و بەتوانا و، خاوەنی عەقڵیەتێکی پێشکەوتووی سەردەمانەیە و نەتەوەی کوردیش وەک هەموو میللەتانی سەربەخۆی سەر ڕووی ئەم زەمینە شیاوی ئەوەیە؛ مافی رەوای خۆی هەبێت و گیانی سەربەخۆی خۆی بەڕێوەبەرێت.

دەستخۆشی لە هەموو کار و داهێنانێکی بەکەڵک و نوێ و ئافەرین بۆ ئەو عەقڵە کراوانەی بەهیوایەکی گەش ورە و متمانە بەخۆکردنەوە باوەش بەئایندەدا ئەکەن.